

STORTINGET

Lovvedtak 169

(2020–2021)

(Første gangs behandling av lovvedtak)

Innst. 609 L (2020–2021), jf. Prop. 146 L (2020–2021)

I Stortingets møte 9. juni 2021 ble det gjort følgende

vedtak til lov

om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Med uttrykket fornærmede forstås i denne lov også andre skadelidte som nevnt i første ledd. Dette gjelder likevel ikke §§ 289 a, 397, 398 og ikke kapittel 9 a.

§ 55 nytt annet ledd skal lyde:

Påtalemyndighetens tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet.

§ 55 a fjerde ledd oppheves.

§ 57 nytt sjettede ledd skal lyde:

Statsadvokaten skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politiet og gi faglig veiledning til påtalemyndigheten i politiet.

§ 59 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde: *Overordnet påtalemyndighet kan også gi ordre om avgjørelsen av spørsmålet om påtale. Ved det enkelte kontor eller politidistrikt har embetsleder og politimester tilsvarende myndighet.*

§ 59 a første ledd nr. 5 skal lyde:

5. beslutning om overføring til konfliktrådet etter § 71 a,

§ 62 a skal lyde:

Den offentlige påtalemyndighet skal *forfølge* straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov.

Saken skal henlegges når straffansvar eller straffrettslige reaksjoner ikke kan gjøres gjeldende av rettslige eller bevismessige grunner.

Saken kan henlegges når forfølgning ikke er i det offentliges interesse, herunder når

- forholdet er bagatellmessig, og berørte interesser ikke i avgjørende grad taler for forfølgning,*
- forfølgning vil medføre saksbehandlingstid og kostnader eller øvrig ressursbruk som ikke står i rimelig forhold til sakens betydning, eller*
- det foreligger rettskraftig avgjørelse om ikke å ta en begjæring om å nekte innsyn etter § 242 a første ledd, jf. § 272 a, til følge.*

§ 65 annet ledd skal lyde:

I saker som omhandlet i første ledd nr. 2, kan riksadvokaten overlate avgjørelsen av tiltalespørsmålet til statsadvokaten og gi generelle retningslinjer om at avgjørelser som hører under statsadvokaten, kan treffes av påtalemyndigheten i politiet. Riksadvokaten kan også overføre saker til sentralt organ som nevnt i § 67 sjettede ledd.

§ 66 nytt annet punktum skal lyde:

I den enkelte sak kan statsadvokaten overlate avgjørelsen av tiltalespørsmålet til påtalemyndigheten i politiet.

§ 67 første ledd nytt annet punktum skal lyde:
Politiet kan treffe beslutning om henleggelse i alle saker, når ikke riksadvokaten har besluttet noe annet.

§ 69 første ledd skal lyde:

Selv om straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten når særlige grunner tilsier det, unnlate å påtale handlingen.

§ 69 tredje ledd første punktum skal lyde:

Påtaleunnlattelse kan også gis på vilkår som nevnt i straffeloven § 35, § 36 og § 37 første ledd bokstavene a ti h.

§ 71 a tredje ledd skal lyde:

Det kan settes som vilkår for overføring etter første og annet ledd at siktede ikke begår nye straffbare handlinger under oppfølgingen. Det kan også settes vilkår som nevnt i § 69 annet og tredje ledd.

§ 71 a fjerde ledd oppheves.

§ 72 annet ledd oppheves.

§ 80 oppheves.

§ 81 a oppheves.

§ 107 b nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Dersom antallet fornærmede eller andre med krav på bistandsadvokat, sakens omfang og kompleksitet, prosessøkonomiske hensyn eller andre særlige forhold gjør at det anses hensiktsmessig, kan retten beslutte at flere fornærmede eller etterlatte skal representeres av en felles bistandsadvokat. Felles bistandsadvokat skal ikke oppnevnes dersom det foreligger eller kan oppstå motstridende interesser mellom de fornærmede eller etterlatte.

Retten kan beslutte at bistandsadvokatens oppdrag skal avgrenses.

Nåværende fjerde og femte ledd blir nytt sjette og syvende ledd.

§ 107 c annet ledd skal lyde:

Bistandsadvokaten skal varsles om og har rett til å være til stede i rettsmøter i den utstrekning retten finner det nødvendig. Det samme gjelder ved andre etterforskingsskritt som åstedsbefaringer, rekonstruksjoner og lignende når fornærmede eller etterlatte selv skal delta. Bistandsadvokaten skal varsles om og har rett til å være til stede ved politiets avhør av fornærmede under etterforskingen. Bistandsadvokaten kan anmode om at det foretas ytterligere etterforskingsskritt.

§ 107 h første ledd skal lyde:

Når det anses hensiktsmessig for gjennomføringen av saken, kan retten oppnevne en eller flere koordinerende bistandsadvokater.

§ 183 første ledd skal lyde:

Vil påtalemyndigheten beholde den pågrepne, må den snarest mulig og innen 48 timer etter pågripelsen fremstille ham for tingretten på det sted der fremstilling mest hensiktsmessig kan skje, med begjæring om fengsling. Dersom det etter en samlet vurdering av omstendighetene i den enkelte sak anses særlig påkrevd, kan den pågrepne fremstilles senere, men likevel aldri senere enn den tredje dagen etter pågripelsen. Domstolloven § 149 første ledd gjelder ikke ved beregning av fristen. Er fremstilling for retten ikke skjedd dagen etter pågripelsen, skal grunnen til det opplyses i rettsboken. Kongen kan gi nærmere regler om bruken av og forholdene i politi-arrest, herunder regler om elektronisk overvåkning. § 187 a gjelder tilsvarende.

Annet ledd annet punktum oppheves.

§ 225 første ledd skal lyde:

Etterforskning besluttes, ledes og avsluttes av påtalemyndigheten. Etterforskning utføres av politiet. Tjenestemenn i politiet som ikke tilhører påtalemyndigheten, kan beslutte etterforskning og foreta etterforskingsskritt så langt det følger av fullmakt. Uten beslutning av overordnet kan enhver tjenestemann i politiet foreta skritt som ikke uten skade kan utsettes.

§ 226 tredje ledd skal lyde:

Etterforskningen skal være objektiv. Er en bestemt person mistenkt, skal etterforskningen søke å klarlegge både det som taler mot ham og det som taler til fordel for ham.

§ 229 første og annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt første ledd.

§ 244 første ledd skal lyde:

Påtalemyndigheten, siktede og forsvareren har rett til å være til stede i rettsmøtet og komme med opplysninger og begjæring. Bistandsadvokat har rett til å være til stede i den utstrekning retten finner det nødvendig og har ved avhør av fornærmede og etterlatte de rettighetene som fremgår av § 107 c tredje ledd.

§ 248 første ledd skal lyde:

Etter begjæring fra påtalemyndigheten og med siktedes samtykke kan tingretten pådømme en sak uten tiltalebeslutning og hovedforhandling (tilståelsesdom), når retten ikke finner det betenkelig og saken gjelder

- a) en straffbar handling som ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år, og siktede innen retten har gitt en

- uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger,
- b) en overtredelse av vegtrafikkloven § 22 jf. § 31, dersom siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger,
- c) en overtredelse av vegtrafikkloven § 24 første ledd jf. § 31, dersom siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger, eller
- d) en straffbar handling som bedømt isolert ville medført bot, dersom lovbruddet har en strafferamme på 2 år eller lavere, siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger.

Begjæringen skal uttrykkelig angi eventuelle opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjettede ledd, og begrunne hvorfor vilkårene for å føre disse som bevis anses oppfylt.

§ 249 skal lyde:

Spørsmålet om påtale skal avgjøres så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt.

Dersom en mistenkt var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om påtale avgjøres innen 6 uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken. Påtalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.

§ 252 annet ledd skal lyde:

Dersom påtalen ikke er ubetinget offentlig, skal det av tiltalebeslutningen fremgå at andre vilkår for påtale er oppfylt.

§ 254 første ledd annet punktum oppheves.

§ 262 skal lyde:

Når påtalemyndigheten har besluttet å reise tiltale, sender den retten

- a) tiltalebeslutningen,
- b) oppgave over de bevis som ønskes ført, med en kort redegjørelse for hva det enkelte bevis skal godtgjøre, og for andre sentrale opplysninger om beviset så langt det er grunn til det,
- c) utdrag av skriftlige bevis som skal føres i medhold av § 302,
- d) opplysning om hvorvidt det er behov for å sette retten med fagkyndige meddommere eller å oppnevne sakkyndige eller rettsstolk,
- e) opplysninger av betydning for spørsmålet om oppnevning av forsvarer og bistandsadvokat,

- f) opplysninger av betydning for beramningen av hovedforhandlingen,
- g) påtalemyndighetens syn på behovet for aktiv saksstyring fra rettens side under saksforberedelsen, og
- h) andre opplysninger av betydning for forberedelse til og gjennomføring av hovedforhandlingen.

Bevisoppgaven skal uttrykkelig angi eventuelle opplysninger som nevnt i § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjettede ledd, og begrunne hvorfor vilkårene for å føre disse som bevis anses oppfylt.

Fremmer påtalemyndigheten krav etter § 427, skal den angi kravets faktiske og rettslige grunnlag og hvilke bevis som vil bli ført.

Når hensynet til forsvarlig og konsentrert behandling tilsier det, kan påtalemyndigheten av eget tiltak utarbeide en skriftlig redegjørelse for saken eller for særlige spørsmål som saken reiser.

Straks retten mottar påtalemyndighetens oversendelse, skal den ta stilling til om det skal oppnevnes forsvarer.

§ 263 nytt tredje punktum skal lyde:

Forsvareren skal innen en frist som påtalemyndigheten fastsetter, underrette påtalemyndigheten om hvorvidt forkynning har skjedd.

§ 264 første ledd skal lyde:

Påtalemyndigheten skal snarest mulig sende forsvareren sakens dokumenter og materiale som er oversendt retten etter § 262. Er det sterke hensyn som taler mot å oversende saksdokumenter, kan de gjøres tilgjengelig for forsvareren på annen forsvarlig og hensiktsmessig måte.

§ 264 b annet ledd femte punktum skal lyde:

Retten kan nekte at kravet fremsettes etter reglene i § 428 tredje ledd.

§ 264 b nytt tredje ledd skal lyde:

Fristen for å sette frem sivile krav for retten er to uker før hovedforhandlingen, hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt. Samme frist gjelder for å utvide påstanden til et fremsatt krav, sette frem et nytt faktisk grunnlag for kravet eller tilby nye bevis.

Ny § 264 c skal lyde:

Forsvareren skal uten unødig opphold ta kontakt med tiltalte og drøfte hvordan forsvaret bør føres.

§ 265 skal lyde:

Forsvareren skal gi skriftlig tilsvaret til retten, med kopi til påtalemyndigheten og bistandsadvokaten. Retten fastsetter en frist, som normalt bør være tre uker, til å innge tilsvaret. Retten kan bestemme at tilsvaret kan unnlates.

Tilsvaret skal angi

- a) hvilke bevis forsvaret vil føre, med en kort redegjørelse for hva det enkelte bevis skal godtgjøre, og for andre sentrale opplysninger om beviset så langt det er grunn til det,
- b) opplysning om hvorvidt det er behov for å sette retten med fagkyndige meddommere eller å oppnevne sakkyndige eller rettstolk,
- c) opplysning om hvorvidt ytterligere etterforskningskritt begjæres etter § 266,
- d) merknader til eventuelle sivile krav som nevnt i § 264 b, og
- e) andre opplysninger av betydning for forberedelse til og gjennomføring av hovedforhandlingen.

Forsvarer skal legge ved eventuelle tillegg til påtalemyndighetens utdrag av skriftlige bevis som skal føres i medhold av § 302.

Når retten finner behov for det, kan den oppfordre forsvareren til å inngi et utvidet tilsvaret som i tillegg kort angir hvilke deler av sakens faktiske og rettslige sider som er omtvistet. Opplysningene gis bare så langt forsvareroppdraget tilsier det. Det må ikke brukes mot tiltalte at utvidet tilsvaret ikke inngis.

Mener forsvareren at saken må avvises, eller at tiltalte må frifinnes, fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart, eller straffansvaret etter beskrivelsen er falt bort, skal retten, påtalemyndigheten og bistandsadvokaten snarest mulig gjøres oppmerksom på det.

§ 266 skal lyde:

Forsvareren kan be om at bevis søkes skaffet til veie på annen måte enn påtalemyndigheten har oppgitt, og at den sørger for å innhente nye bevis som forsvareren peker på.

Avslår påtalemyndigheten begjæringen, skal den straks underrette forsvareren om det. Forsvareren kan forlange at spørsmålet blir forelagt for retten. Dens avgjørelse kan ikke ankes.

§ 267 første ledd første punktum skal lyde:

Har tiltalte ikke forsvarer, skal han ved forkynning av tiltalebeslutningen gis kopi av påtalemyndighetens bevisoppgave og underretning om at han kan få gjøre seg kjent med sakens dokumenter.

Ny § 271 a skal lyde:

Retten skal styre saken for å oppnå en forsvarlig, konsentrert og effektiv behandling samt gi partene veiledning for å bidra til en riktig avgjørelse. Saksstyringen og veiledningen skal ikke skje på en måte som kan være egnet til å svekke tilliten til rettens uavhengighet eller objektivitet.

Retten kan oppfordre partene til å bidra med slike avklaringer som saken gir grunn til, fastsette frister for parte-

nes innlegg og treffe nødvendige avgjørelser om behandlingen.

I den utstrekning det er nødvendig for å sikre en forsvarlig og konsentrert behandling, skal retten så vidt mulig avklare

- a) hvilke materielle tvistepunkter som står sentralt i saken,
- b) om saken reiser spesielle prosessuelle spørsmål, og i tilfelle hvilke,
- c) opplegget for bevisføringen og praktiske spørsmål knyttet til gjennomføringen av hovedforhandlingen,
- d) om en skriftlig plan for den videre behandlingen skal utarbeides i samråd med partene, og
- e) andre forhold av betydning.

Retten kan oppfordre påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten til å utarbeide et felles utkast til fremdriftsplan.

§ 272 skal lyde:

Retten kan under saksforberedelsen avvise saken. Retten kan også frifinne tiltalte fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart, eller straffansvaret etter beskrivelsen er falt bort. Avgjørelsene treffes i lagmannsretten av tre dommere. I tingretten tar rettens leder avgjørelsen. § 273 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

Retten kan under saksforberedelsen avgjøre spørsmål i tilknytning til bevisføringen, herunder om bevis skal nektes ført etter § 292.

§ 273 skal lyde:

Avgjørelser om saksbehandlingen skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen. Avgjørelsen kan likevel utsettes til hovedforhandlingen når det er nødvendig for å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, eller når andre forhold ellers tilsier det.

Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes etter skriftlig behandling. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig behandling tilsier det. Den muntlige behandlingen kan begrenses til særlige spørsmål.

Prosessledende avgjørelser under saksforberedelsen er ikke bindende ved hovedforhandlingen eller annet rettsmøte hvor saken avgjøres. Retten behandler bare en begjæring om omgjøring hvis den finner grunn til det. En avgjørelse om saksbehandlingen av overordnet domstol kan bare fravikes på grunnlag av nye opplysninger.

§ 274 skal lyde:

Retten kan beslutte at det skal holdes rettsmøte under saksforberedelsen. Rettsmøtet kan være et fjernmøte.

Tiltalte, fornærmede og etterlatte innkalles når deres tilstedeværelse er nødvendig.

Ny § 274 a skal lyde:

Retten kan gjøre seg kjent med sakens dokumenter når den finner behov for det av hensyn til saksforberedelsen eller den videre behandlingen av saken.

Ny § 274 b skal lyde:

Når retten finner behov for det, kan den pålegge påtalemyndigheten å utarbeide en skriftlig redegjørelse for saken, eller for særlige spørsmål som saken reiser, innen en nærmere fastsatt frist.

Retten sender kopi av redegjørelsen til forsvareren og bistandsadvokaten, med frist for eventuelle merknader.

Ny § 274 c skal lyde:

Når retten finner behov for det, kan den oppfordre påtalemyndigheten og forsvareren til å inngi sluttinnlegg innen en nærmere fastsatt frist. Sluttinnlegget bør kort angi hvilke rettslige og faktiske spørsmål som er omtvistet, de bevisparten vil føre og en fremdriftsplan for hovedforhandlingen. Retten formidler sluttinnleggene til bistandsadvokaten, med frist for eventuelle bemerkninger.

Opplysninger som nevnt i første ledd annet punktum gis bare så langt forsvareroppdraget tilsier det. Det må ikke brukes mot tiltalte at sluttinnlegg ikke inngis.

§ 278 skal lyde:

Hovedforhandlingen er muntlig. Opplesing kan ikke tre i stedet for fri muntlig framstilling. For å lette framstilling av argumentasjon og bevisføring kan det benyttes disposisjon, illustrasjon, oversikt eller annet hjelpemiddel. Hjelpedokumenter skal ikke utgjøre bevis i saken uavhengig av den redegjørelse de skal være til støtte for, og skal heller ikke ha karakter av skriftlig prosedyre.

Ny § 278 a skal lyde:

Retten skal ved åpningen av hovedforhandlingen avklare om forhandlingene kan foregå som planlagt under saksforberedelsen. Under hovedforhandlingen skal retten påse at forhandlingene gjennomføres konsentrert og forsvarlig. Saksstyringen skal særlig motvirke:

- a) *uklarheter og misforståelser,*
- b) *unødige avbrytelser og gjentakelser,*
- c) *forhandlinger om spørsmål som er uten betydning for avgjørelsen, eller som er tilstrekkelig drøftet, og*
- d) *unødig ressurs- og tidsbruk for aktørene og andre, herunder at vitner ikke får forklare seg til det tidspunkt som er fastsatt.*

Blir saken utsatt til nytt rettsmøte, skal det som er foretatt ved den tidligere forhandling, gjentas i så stor utstrekning som noen av dommerne finner nødvendig.

§ 289 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Bevis kan føres under innledningsforedraget når det bidrar til sakens opplysning og er forsvarlig.

§ 292 skal lyde:

Bevis som mangler beviskraft eller gjelder forhold uten betydning for dommens innhold, kan nektes ført.

Retten kan også nekte et bevis ført når beviset ikke er nødvendig for å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i samsvar med § 294 første punktum og dets bidrag til sakens opplysning ikke står i et rimelig forhold til hensynet til effektiv saksavvikling. Gir tiltalte en fullstendig tilståelse, bestemmer retten i hvilken utstrekning ytterligere bevisføring om skyldspørsmålet finner sted.

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, kan det ikke føres bevis som kan føre til at identiteten til vitnet eller informanten blir kjent. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, kan beviset føres bare dersom påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130.

§ 293 skal lyde:

Føres et bevis som motparten ikke har fått tilstrekkelig varsel om, har han krav på utsettelse så langt det er nødvendig for å sikre retten til imøtegåelse.

§ 295 skal lyde:

Regelen i § 274 a gjelder tilsvarende under hovedforhandlingen.

§ 302 skal lyde:

Skriftlige bevis føres ved at beviset gjennomgås, og det som er viktig påpekes. Gjennomgangen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier.

§ 314 første og annet ledd skal lyde:

I ankeerklæringen må nevnes:

1. *den dom som angripes, om anken gjelder hele dommen eller bare enkelte tiltaleposter, og om den omfatter avgjørelse om inndragning,*
2. *om angrepet gjelder saksbehandlingen, bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen under skyldspørsmålet eller avgjørelsen om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1,*
3. *når anken gjelder saksbehandlingen, hvilken feil som påberopes.*

Videre bør nevnes:

1. *ved angrep på bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, hvilken del av bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet som bestrides,*
2. *ved angrep på lovanvendelsen, hvilken feil anken grunnes på,*
3. *nye bevis som vil måtte bli påberopt,*
4. *den endring som påstås.*

§ 264 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 315 første ledd skal lyde:

Prosessledende avgjørelser kan ikke brukes som ankegrunn når de etter særskilt lovregel er uangripelige. Er en avgjørelse som nevnt i § 377 annet ledd benyttet som ankegrunn, gjelder begrensningene der tilsvarende.

§ 331 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Er det tilstrekkelig klart hvilke deler av dommen som ikke er bestridt, kan disse legges til grunn uten opplesning.

§ 377 skal lyde:

Kjennelse eller beslutning kan ankes etter dette kapittel av enhver som avgjørelsen rammer, med mindre vedkommende kan bruke den som ankegrunn mot en dom eller den etter særskilt lovregel er uangripelig.

En kjennelse eller beslutning om saksbehandlingen som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan for den skjønnsmessige avveiningen bare ankes på det grunnlag at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

Reglene i §§ 308 og 309 gjelder tilsvarende.

Overskriften til sjuende del skal lyde:

Sjuende del. Sivile krav

Kapittel 28 oppheves.

§ 427 første ledd tredje punktum skal lyde:

Om kravets forberedelse gjelder § 252 tredje ledd annet punktum, § 264 b første og tredje ledd og § 265 annet ledd bokstav d.

§ 427 nytt femte ledd skal lyde:

Retten kan nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former.

§ 428 skal lyde:

Den som har et sivilt krav som nevnt i § 3, kan selv fremme dette i forbindelse med offentlig sak, såfremt hovedforhandling blir holdt. Er det oppnevnt bistandsadvokat, skal kravet alltid fremmes etter bestemmelsen her. Når prosessøkonomiske grunner tilsier det, og det av hensyn til skadelidtes interesser er forsvarlig, kan retten likevel bestemme at påtalemyndigheten eller en annen prosessfullmektig skal overta ansvaret for det sivile kravet ved rettslig behandling. Fornærmede med bistandsadvokat kan fremme kravet etter denne bestemmelsen også i saker som pådømmes etter § 248.

Når fornærmede selv fremmer sitt krav, skal vedkommende anses som part ved behandlingen av det sivile kravet. Om kravets forberedelse gjelder § 264 b annet og tredje ledd og § 265 annet ledd bokstav d. For øvrig gis reglene i loven anvendelse for behandlingen av det sivile kravet så langt de passer og ikke annet er bestemt.

Retten kan nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former.

§ 429 oppheves.

§ 440 oppheves.

§ 449 første ledd skal lyde:

Krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning skal settes frem for det politidistriktet som har etterforsket saken. Sakens dokumenter sendes til departementet, som avgjør kravet. Departementet kan be påtalemyndigheten uttale seg om kravet. Departementets avgjørelse er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 462 a skal lyde:

Er en domfelt overlevert eller utlevert til Norge for straffullbyrding på grunnlag av en dom som omfatter flere handlinger, og kan overlevering eller utlevering etter loven i den fremmede staten bare skje for noen av handlingene, fastsetter retten ved beslutning, etter begjæring fra påtalemyndigheten, straff for de handlingene som overlevering eller utlevering kan skje for.

I kapittel 32 skal ny § 462 b lyde:

Kongen kan gi nærmere regler om innkalling og utsettelse med fullbyrding av straff.

§ 463 b oppheves.

II

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endring:

§ 36 annet ledd skal lyde:

Ved denne prøvelse legger retten i sivile tvister saksokerens fremstilling til grund, såalenge det ikke er godtgjort, at den er uriktig. Ellers foretar retten de nødvendige undersøkelser uten at være bundet ved parternes anførsler.

2. I lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. gjøres følgende endring:

§ 10 annet ledd skal lyde:

I andre saker end sivile saker kan ogsaa sakkyndige, som ikke er opnævnt, efter omstændighetene tilkjendes saadan godtgjørelse som ovenfor nævnt.

3. I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs gjøres følgende endring:

§ 25 annet ledd oppheves.

4. I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endring:

§ 26 tredje ledd annet punktum oppheves.

5. I lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål gjøres følgende endring:
§ 16 tredje ledd oppheves.
6. I lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter gjøres følgende endring:
§ 57 tredje ledd oppheves.
7. I lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige gjøres følgende endring:
§ 55 oppheves.
8. I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:
§ 10-4 annet punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.
9. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. gjøres følgende endringer:
§ 6-1 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde og femte ledd blir nytt tredje og fjerde ledd.
10. I lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser gjøres følgende endring:
§ 9 tredje ledd oppheves.
11. I lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene gjøres følgende endring:
§ 4-9 annet ledd oppheves.
12. I lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett gjøres følgende endring:
§ 22 fjerde ledd oppheves.
13. I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. gjøres følgende endringer:
§ 15 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.
14. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endring:
§ 25-12 tredje og fjerde ledd oppheves.
15. I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:
§ 17-7 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir nytt første ledd.
16. I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:
§ 17-7 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir nytt første ledd.
17. I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre gjøres følgende endring:
§ 23 tredje ledd oppheves.
18. I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa gjøres følgende endring:
§ 2-1 femte ledd annet punktum oppheves.
19. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:
§ 67 annet ledd oppheves.
§ 67 a første ledd annet punktum skal lyde:
Det samme gjelder for *politianmeldelse*.
20. I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endring:
§ 23 tredje ledd oppheves.
21. I lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard gjøres følgende endring:
§ 99 annet ledd oppheves.
22. I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endring:
§ 23 annet ledd oppheves.
23. I lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design gjøres følgende endring:
§ 44 tredje ledd oppheves.
24. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag gjøres følgende endringer:
§ 11-7 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir første ledd.
25. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag gjøres følgende endringer:
§ 12-7 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir første ledd.
26. I lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. gjøres følgende endringer:
§ 9 femte ledd oppheves.
27. I lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar gjøres følgende endring:
§ 7-6 annet punktum oppheves.
28. I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger gjøres følgende endringer:
§ 26 første ledd tredje punktum skal lyde:
En sak som *behandles av påtalemyndigheten, regnes ikke som avsluttet før påtalemyndigheten har avsluttet saken*.
§ 33 oppheves.
29. I lov 10. desember 2004 nr. 76 om arbeidsmarkeds-tjenester gjøres følgende endring:
§ 29 annet ledd oppheves.

30. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 203 femte ledd første punktum oppheves. Nåværende annet punktum blir nytt første punktum.

31. I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak gjøres følgende endringer:

§ 159 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir nytt første ledd.

32. I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. gjøres følgende endringer:

§ 48 a tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

33. I lov 26. mars 2010 nr. 8 om beskyttelse av varemerker gjøres følgende endringer:

§ 61 tredje ledd første punktum oppheves. Nåværende annet punktum blir nytt første punktum.

34. I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid gjøres følgende endring:

§ 18 annet ledd oppheves.

35. I lov 7. mai 2015 nr. 25 om donasjon og transplantasjon av organ, celler og vev gjøres følgende endringer:

§ 23 a annet ledd oppheves.

§ 23 b tredje ledd oppheves.

36. I lov 7. mai 2015 nr. 26 om obduksjon og avgjeving av lik til undervisning og forskning gjøres følgende endring:

§ 16 a annet ledd oppheves.

37. I lov 16. juni 2017 nr. 50 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda gjøres følgende endringer:

§ 19 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 19 Dom for tiltak

§ 19 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir nytt første ledd.

III

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Tone Wilhelmsen Trøen

president